

Hangtud Sa Sala!

Escolastico Morre

I

Manulod kita sa usa ka matahum tanaman. Ang pangalimyong mahumot sa mga bulak maoy makangop sa atong gininhawa. Bag-ong hapon. Sa daplin sa usa ka bahin sa tanaman nagatindog ang usa ka dalagang batan-on nga maanyag nga namupo sa dahong laya sa sambaka kasarangan sa tindog igo sa lawas mao ang makita sa iyang panagway. Daw nagkatawa kanunay. Ikaha wala nakaila sa mga kasakit sa kinabuhi! Usa ka batan-ong lalake na gasud-ong kaniya, daw nagapakalimos sa iyang mga tinan-awang matam-is. Nagakayanon; dali na intawon, Luisa!.., ang, giingon ko intawon ka nimo!...Dali na intawon, Luisa!.. Ang giingon kon intawon ka nimo!...dali na!.. - makapila ba ikaw balibari, Floro? Dili lage mahimo. - [Pagkabangis mo!... Pag kawala moy kalooy!... Unsaon ko man! Kasilagi, tamaya ug paghimrauta ako, aron mapapas sa imong huhuna.- Pasaylon, maanyag!...dili mahimo ang pagpapas kanimo ning dughan. - Pasayloa, maanyag!.. - Ha, ha, ha!... Ikaw da gayud ang akong pagahalaran!... - He, he, he

- Tinuod --Ug ... kong balibaran ko ikaw gihapong dili? Lain nang butanga kana, kana nagapasabat nga ikaw nagatinguha nga ako mawagtang dinhi sa kalibutan. Bakakon! Kamong mga lalake mao gayud ang inyong mga batasan: ang pagpanglimbong! Hikalimti ako!.. Dili saa ang dili pagkalimot kanimo. Samtang magaputokputok pa kining kasing-kasing. Duhoi ako nga ang gugma ko walay pakunhod. Gipul-an na ako sa pinamati niana. Mao da gihapong awita. Apan lunsay matuod. Apan wala ko usab ikaw higugmaa... Si Floro sa mahagtingog. Ang iyang dughan daw nagisi sa mga kasakit ug wala na makaantus nga nagpamati sa mga bugalbugal kaniya. Milakaw sa walay pupanamilit...

II

Bisan diyutaying landing asa siiaw sa adlaw wala nay nakita. Kini human magbanwag sa kalibutan sa adlawong untop, nawala sa kinatumyan sa halapad nga lawod sa luyong dagat. Tanan maminaw ug masulub-on ang napabilin. Ang maalangisig nga tingog sa Gangis nga nag-awit sa kahalangit napakita usa ka masulub-ong dagway u gang dagat malinaw, walay tinik...Ang kasaba, ang kasadya sa adlawan pa, daw aso nga gipadpad sa hangin!... Si Luisa, hinayagan sa sigang maluspad sa sugang dagitabnon, naglingkod sa usa ka bitang tuwangtuwang sa pantaw sa iyang balay ug nagbasa sa La Maldita, sugilanong sinulat ni Carolina Luversizio. Maayong gabii!- nabati ang usa ka tingog nga gikan sa hagdanan. Kinsa ikaw? – gibutang ang basahon sa ibabaw sa talad ug milili –Knsa ikaw? Usa ka ulitawong batanon –mitubag ang nanghatag. Maayong gabii!, nga usa ka bata diay –naghangyo kanako nga ihatag ko kini kanimo –ug ang bata mitunol sa usa ka sulat. Human niining mga pulonga, ang bata milakat. Ug ang sulat gibuksan ni Luisa “Mahal nga Luisa: -Ang tanan matapus: ang mga kasakit nga akong ginaantus ug nga sa pagpangayo ko kanimo sa tamba!, gitamay mo lamang sa imong palabilabihong katawa, nisangko na sa iyang , dili na mahimo ang pangabili

pag-antus. Karon ang imong lanaman nga buot ko unta himoong saksi sa akong himaya magatambong sa usa ka masulub-ong talan-awon tungud sa pagka gahi sa imong kasingkasing nga mohatag sa gugma ug kalooy, usa ka lalake magatapus sa iyang kinabuhi!... Unsay kalipay sa pagpuyo sa usa ka alaut niining kalibutan sa mga luha kong ang sinngit sa kasingkasing dili lamang pagtagdon sa may katungod sa paghatag sa katarungan?

“Ang gugma nga gisumbong sa kanimo wala mo lamang pagtagad ug imo pang gitamay ang kalooy gitugina u gang kasingkasing gihikaw. Sa atubangan niining tanan, usa dakay butang ang akong mahimo: ka yang tanan kong mga panumpa imong gipanghimakak, ang mga luha imong gikataw-an u gang mga dagkong halad imong gipakadiyutay, karon, ang akong ihalad, kamatuoran sa akong gibati, mao ang labing mahal sa tawo: ang kinabuhi!...

“Sa imong pagbasa karon ni ining akong sulat, ako wala na, pataw na! Sa taliwala sa imong tanaman, anaa ang akong minatay. Duola, panghimarauta, tamay ng buhata kadtong tanang makalipay kanimo. Apan itgugon ko lamang kanimo, sa ulahing mga adlaw sa imong kinabuhi, ang gugma mo nga karon maoy akong naingan itugnyan mo na sa laing lalake nga takus sa mga kasina, handuma nga, tungud kanimo, usa ka lalake nagtambay sa iyang kinabuhi ug mibiya niining kalibutan sa mga luha!... “Tana kini tungud kanimo. –FLORO.”

Si Luisa, sa pagkahuman ug basa midalagan padulong sa iyang tanaman. Ug ioh dakong kalisang!: sa taliwala sa mabagang kangitngit sa kagabhion, nakita ang usa ka lawas nga nagbuy-od sa yuta, naligo sa kaugalingong dugo. Miluhod, mikugpo sa mga kamot, mihangad sa langit ug nangadye.... –Dakong Bathala! Dawata sa imong himaya ug kalag niining walay palad mong binuhat!... Ug human niining mga pulonga, mitindog, miduol sa minatay ug miluom paghilak sa atubangan sa lawas nga gi haya ni Floro...